

CIELE (73) *sb n*

e jasne.

sg N cielę (24). ◊ *G* cielęcica (2). ◊ *D* cielęciu (1). ◊ *A* cielę (9). ◊ *I* cielęci(e)m (5). ◊ *L* cielęciu (1). ◊ *pl N* cielęta (8). ◊ *G* cieląt (7). ◊ *A* cielęta (9). ◊ *I* cielęty (7).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z tych samych przykładów) – XVIII w.

1. *Potomek krowy (w wieku do kilku miesięcy); vitulus Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, PolAnt, Vulg, Cn; filius bovis (vaccae) PolAnt (69) : On obrociwłzy fie k cielęciu/ Dziękuięc ia twemu łzczeńciu: Dla ciebiec me cielętko/ Pufzczono mię tako pętko. BierEz Sv; ZapWar 1526 nr 2346; Murm 39; Mymer¹ 27v; Cielęcim albo iałowką młodego byczku a krowkę zową/ czo ielzcze przed rokiem/ albo mało daley FalZioł IV 13b; á tho iest polewka tłušte⁸⁰ kurczęcia albo kapłona młodego/ z cielęcica tłuštego FalZioł V 19b, *4a, IV 13b, 42c; SeklKat V2v; BielKom G4; GliczKsiąż H4v; RejWiz 10v, 12, 92v, 190v; Leop Mal 4/2; RejZwierz 58; BibRadz 1.Reg 6/7, 10, Is 11/6, Hebr 9/12, 19; niechciał ieść áz s przypędzenia od tey niewiały/ ktora mu dała chlebá/ y cielę tlnšte przeń zabiła BielKron 68, 63 [2 r.], 331, 340v [2 r.]; Foetura, Płód/ to yeft yágnięta/ cielęta/ kurczęta y infzich zwierząt młody płód. Mącz 133b, 500b; RejAp AA6v; BielSat D2; Pijány z niemem rowna fie bydlęcim/ Mogąc być wołem czyni fie cielęcim. RejZwierz 218, 6, 7; BudBib Gen 18/7, 8; CzechRozm 113v, 114; KochPs 40; BielRozm 26; Calep 1131b; V ludzi mądrych y rządnych nie chowaią krow pierwałtek cieląt GostGosp 118, 16, 98, 110, 116, 118; WujNT Luc 15/23, 27, s. 259 [3 r.]; áliści wefele/ dobramyśl/ zábijác cielęta/ dawić bárány/ ieść mięso/ y pić wino: Náiedzmy fie y nápiymy: iutro bowiem pomrzemy. PowodPr 74; KlonWor 23, 67; Tylkoć to głupie cielę v kołká tak wiążą Aby łpokoynie łtało/ tak mu w grodzey każą ZbylPrzyg A2.*

Przysłowia: Yáko ono mową: Cyelęcim wyiechawłsy á wołem zás do domu fie wroćić. GliczKsiąż Nv.

Wolálaby by mogła Kaniá być Sokołem/ Tákiez cielę Ieleniem á niż prostym wołem. RejWiz 65. Táki fie iedno obráca by cielę v kołká. RejWiz 166v.

Wyrażenie: »krowa od cielęcica« = krowa wkrótce po ocieleniu (2): A przethoż teraz łprawćie nowy woz á dwie krowie od cieląt [et duas vaccas lactantes]/ na ktorych nie poftáło iarzmo/ záprzężćie weń BibRadz 1.Reg 6/7, 1.Reg 6/10.

Zwrot: »jako cielę ryczeć« (3): A drugi zá nim łtoiąc iáko cielę ryczy/ A zda mu fie iż wefoł á iż pięknie krzyczy. RejWiz 16v; RejZwierz 62, 218.

Przen (3) :

a) Potężny, silny nieprzyjaciel (1) : Rosprofzywłszy zebránie kopiynikow/ zbor moczow miedzy cielęty narodow/ vniży fie zvlómkámi łrebrnymi/ rozegnawłszy narody woien prágnące. BudBib Ps 67/31.

b) O człowieku nierozgarniętym, niemrawym (1) : Brutus — Bezrozumni, czieleń, nieuk. Calep 140b.

c) Wyrażenie: »ryczące cielę« = człowiek niezadowolony, gardłujący (1) : namniey fie ná ryczące cielęta nieogłádaiąc. Bo kto kiedy ludziom ięzyki zwiáže? LatHar 513.

2. *Posąg byka czczony jako bóstwo (1) :*

Zwrot: »uczynić cielę« (1): Vczynili ciełę [*fecerent vitulum*] ná Chorewie/ y kłániáli fię odlewaniu (f wemu.) *BudBib Ps* 106/19.

3. Zestawienie: »morskie cielę« = *Phoca vitulina L. (Rost)*; *foka*; *phoca Murm, Mymer¹, BartBydg, Cn*; *vitulus marinus Murm, BartBydg, Cn*; *phoce, marinus bos Cn (3)* : *Phoca vitulus marinus ein merkalp Morfkye cyelę. Murm 92; Mymer¹ 37v; Phoca, piscis, vitulus marinus, cyelyą [błędnie zamiast: morskie cielę] BartBydg 114b.*

Synonim: 1. *byczek*; 3. »pies morski«.

Cf **CIELEC, CIOŁAK, CIOŁEK, [CIOŁKA]**

MM